

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K na leto.
Posamezna številka stane 40 h.

Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inzerat za vsi strani 240 K, na $\frac{1}{2}$ strani 160 K, na $\frac{1}{3}$ strani 80 K, na $\frac{1}{4}$ strani 40 K in na $\frac{1}{16}$ strani 20 K. Družabnikom 10 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 90 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1918. Letnik XXXV.

Obseg: Kakose napravlja stanoviten sadjevec. — Jedilna mast iz žira. — Kako je z živino na Kranjskem. — O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — kranjske. — **Inserati.** — Blagovno poročilo. — Nadaljevanje Družbenih vesti.

Kako se napravlja stanoviten sadjevec.

(Konec.)

9. Vrvež.

Zelo važno je, da sadjevec hitro in kar se da popolnoma povre. V žveplane sode, ki je v njih še žveplena sokislina, zadržujoča prosti vrvež, ga ne kaže devati. Namesto, da bi se sladkor pravilno razkrajal, se iz njega lahko napravi žlezovina, mošt se potegne. Vrvež se pospešuje s primerno toplino, ki je najboljša okoli 16°. Višja toplina je nevarna zaradi cika.

Zelo čudna je po naših krajih navada tudi sicer pametnih ljudi, ki več verjamejo konjedercu kakor živinozdravniku, da mošt pustijo, da pri vehi izmetava nesnago. Če primerjam mošt, ki je po tem načelu povrel, z onim boljših moštaren, kjer je povrel pod kipelno veho, se mi pač smilijo oni, ki tako trdovratno verujejo takim bajkam. Tam, kjer mošt izmetava, je sod pač zelo nesnažen, in razne škodljive glive, ki se jih je treba pri napravljanju sadjevca najbolj ogibati, najdejo najugodnejše pogoje, da se vgnezdijo. Sod naj se napolni le toliko, da mošt, ki se dvigne, ne more uhajati pri vehi. Namesto z navadno veho se sod zapre s kipelno veho, kakršna je pri nas že povsodi znana, ki se pa še premalo upošteva. V slučaju, da mošt noče vreti, mu morda primanjkuje kvasa. Ta se mu doda, če se mu primeša drugega mošta, ki že dobro vre. Tudi poskusi z odgojenim čistim kvasom so se dobro obnesli. Včasih pa mošt vkljub zadostni množini kvasa noče vreti. V takem slučaju pa morda, če je sicer dovolj visoka toplina in so vse druge okoliščine ugodne, kvasu primanjkuje hrane. Če je treba, se da kvasu hrane s salmijakom, in sicer 10 gramov na 100 litrov mošta.

10. Pretakanje.

Zelo važno je prvo pretakanje sadjevca. Že za mnogo bolj uporno vino iz grozdja je nevarno, če predolgo leži na drožah, koliko bolj za občutljivejši sadjevec. Drože se začnejo kmalu razkrajati in dajo sadjevcu neprijetne lastnosti. Zgodnje pretakanje je pa za sadjevec toliko potrebnejše, ker je za njega trpežnost in prijetnost zelo potrebna ogljikova kislina. Nekateri mislijo, da vino pri pretakanju izgubi moč. Dotični nezalci smatrajo ogljikovo kislino za moč. Res je, da človeka v nos dregne, da moštu dá nekako bolj krepak ali, kakor pravijo, trmast okus. Pa pij sifon ali slatino, kjer imaš še mnogo več ogljikove kisline, in imel boš od nje isti občutek, kakor od mladega, nepretočenega vina, pijan pa ne boš. Moči se pri pretakanju prav nič ne izgubi, pač pa ogljikove kisline. Vino pa mora z drož. Ogljikova kislina se pri pretakanju istotako izgubi, če se preje pretaka, kakor pozneje. V obilo slučajih postane vino nekako ubito. Razložek je pa ta, da se v vinu, ki se prej pretoči, ko je v njem še nekoliko sladkorja, ogljikova kislina zopet ponovi v mnogo večji meri v krajšem času kakor pa v pozno pretočenem. Sadjevec torej na vsak način kaže pretočiti takoj po glavnem vrvežu, ko se je pomiril in povečem učistil. Pretoči se pa v nekoliko zažveplane sode (po 5 g žvepla na 1 hl). Mimogrede naj bo omenjeno, da naj se v ta namen rabi le čisto žveplo v tenki legi na popirju, ne pa na cunji. Pretoči se najbolje v velike posode, ker se tam bolje drži kakor v majhnih. Po prvem pretočenju se skuša v njem kolikor moč ohraniti ogljikova kislina, torej se pozneje navadno nič več, ali se pa pretaka le zelo redko. V hladni kleti in veliki posodi se kaj dobro drži ter ogljikova kislina v njem

ostane. Snaga redno zalivanje posode i. t. d. so najvažnejša kletarska opravila, ki jih je pri rahlejšem sadjevcu treba še bolj upoštevati kakor pri močnem grozdnem vinu.

V najvažnejših potezah smo premetrili sedaj za sadjarja jako važno vprašanje. Zastopana načela so znanstveno natančno dognana in od veščakov preskušena. Ona so odločilna za kakovost in množino izdelka, torej za sadjarjev uspeh. Sadjar naj jih torej upošteva ter naj opusti vse vraže in zakotna sredstva, ki se mu vsiljujejo od katerekoli strani. Sadjar, ki ima jasne pojme o jasnih načelih, bo hodil pravo pot, cilja ne bo pogodil le slučajno, temveč sigurnim korakom. Istotako mora kmet dandanes sploh delati, če hoče upravičiti svoj obstanek.

Obenem naj se mi še dovoli opomnja, da pripravljanje sadjevca bolj kaže za večja podjetja kakor za posamezne sadjarje, da bi bilo torej kaj koristno, če bi se kapital več kmetov združil za tako podjetje v obliki zadrug, ali pa če bi se posamezni kapitalisti kakor drugod poprijeli tega zelo hvaležnega podjetja.

I. Belle.

Jedilna mast iz žira.

Bogato žetev, na katero nismo računili, za katero ni sejala človeška roka in ni nihče poskrbel, nam obetajo letos naši bukovi gozdi v korist naših zelo izpraznjenih loncev za mast. Žir, olja bogati sadež bukev, ki nam v letih normalne „piče“ le malo donša, visi v veliki obilici liki kronam raz bukovega drevja in bo kmalu v velikih množinah pokrival tla. Treba ga je le pobrati in dovesti pridelovalnici olja v koristno porabo za izdelavo jedilne masti. Žir bo prevzemala proti primerno dobremu plačilu avstriska centrala za olje in maščobo, a. dr. in — v malih množinah — prevzemalnice glavne zbiralnice pri c. kr. prehranjevalnem uradu. — Da se zagotovi nabiralcem poleg plačila za nabiranje tudi znaten delež na donosu olja iz žira in se jih vsodbudi za še večjo delavnost, je določila centrala za olje in maščobo z dovoljenjem c. kr. urada za ljudsko prehrano kot nagrado za vsakih 100 kg oddanega žira pravico do dobave 3 kg jedilne masti za ceno po 15 kron za kilogram. Ta kot nagrada za prostovoljno nabiranje žira dovoljena množina maščobe se ne bo štela v racijonirano množino maščobnih izdelkov. Upati je torej, da se bodo povsod intenzivno pečali z nabiranjem in dovedli na ta način naši preskrbovalnici za maščobo velike množine tega sedaj tako dragocenega oljnatega sadeža. Nekaj strokovjaška cenitev, ki pa seve še nima popolno zanesljive podlage, da se bo moglo letos nabrati v celi monarhiji približno 500 tisoč stotov žira. Vsekako bo vsled pomanjkanja ljudi zelo oteženo nabiranje žira, akoravno je ob času, ko dozoreva žir, že po veliki večini dovršeno najnujnejše poljsko delo in bo vsled tega nekaj več moči na razpolago. Z ozirom na izredno važnost zagotovitve letošnje žirovke piče za naše maščobno gospodarstvo bi bilo torej zelo želeli, ako bi dobili ob času, ko žir odpada in v krajih, ki pridejo tozadevno v poštev, ob ugodnem vremenu počitnice za nabiranje žira. Istodobno se pozivajo vsi lastniki gozdov, naj z ozirom na izredno obekoristen namen dovolijo pobiranje žira; Pojasnila vsaka vrste, tičočna se žira, daje radevolje avstriska centrala za olje in maščobo, a. dr. Dunaj, I., Seitzergasse 1, oziroma prevzemalnica glavne zbiralnice c. kr. urada za ljudsko prehrano na Dunaju, I., Trattnerhof.

Kako je z živino na Kranjskem?

Od vseh strani se slišijo pritožbe, da živinoreja na Kranjskem zelo propada, in če bo šlo tako naprej, da bo v kratkem konec vsega kmetijstva. Ta trditvev izhaja iz kmetijskih slojev. Od drugih strani se čujejo zopet pritožbe iz mest in industrijskih krajev, da je veliko pomanjkanje mesa in da imajo kmetje še dovolj živine, ter naj bi se zato dobavljalo več mesa. Zato je potrebno, da se natančno dokaže in razjasni, kako je sedaj z našo živinorejo in v koliko je nazadovala za časa vojne. Na podlagi navedenih podatkov si lahko vsak izračuni, koliko časa bomo še izhajali z živino, ako bi se pobirala v tej meri, kakor do sedaj.

Uradno se je naštelo živine v posameznih letih:

v približni skupni živi teži

31. decembra 1910	243.192 glav	779.361 q
10. maja 1916	230.684 "	732.498 q
10. januarja 1917	247.263 "	693.123 q
31. oktobra 1917	222.065 "	638.366 q
30. aprila 1918	201.271 "	503.749 q

Iz navedenih števil je razvidno, da je bilo leta 1910, torej v normalnih časih pred vojno 243.192 glav, v mesecu aprilu t. l. pa 201.271 glav živine na Kranjskem, torej 41.921 glav manj, žive teže pa 275.612 q manj. Povprečna teža ene glave je znašala leta 1910 320 kg, leta 1916 317 kg, leta 1917 280 kg in leta 1918 250 kg.

Ako preračunimo v odstotkih, kako je število živine v posameznih letih za časa vojne padalo, dobimo sledečo sliko:

V primeri s štetjem leta

	1910 31./12.		1916 10./5.		1917 10./1		1917 31./10.	
	št. gl.	sk. teža	št. gl.	sk. teža	št. gl.	sk. teža	št. gl.	sk. teža
	v odstotkih %							
Dec. 1910 glav . . .								
živa teža								
Maj 1916 glav . . .	-5.14							
živa teža		-6.01						
Jan. 1917 glav . . .	+1.67		+7.18					
živa teža		-11.07		-5.37				
Okt. 1917 glav . . .	-8.69		-3.74		-10.19			
živa teža		-18.09		-12.85		-7.90		
Apr. 1918 glav . . .	-17.24		-12.75		-18.60		-9.36	
živa teža		-35.36		-31.23		-27.32		-21.96

Iz teh podatkov je razvidno, da je od leta 1910 do 1918 percentualno padla živina po številu za 17.24 %; glede žive teže pa celo za 35.36 %. Živa teža je torej zelo občutno padla. Nadalje sledi iz te tabele tudi, kaka je živa teža živine in kako je število živine padlo v posameznih letih. Ako bi se pobirala živina v tej meri naprej, potem bi v doglednem času v resnici živinoreja padla na tako nizek nivo, da bi kmetijstva ne bilo mogoče več voditi naprej.

Živina, odvzeta posestnikom, se je porabila v prvi vrsti za vojaštvo, in sicer deloma za armado, deloma za zavode in čete v zaledju. Za civilno prebivalstvo se je porabilo mesečno približno 1000 glav. Vojaštvo pa je dobilo:

l. 1916. 17.966 glav ali žive teže 4,459.061 met. stotov
 „ 1917. 39.691 „ „ „ 15,090.453 „ „ „
 „ 1918. do konca „ avg. 11.605 glav, živa teža se „ ni mogla dognati.

Število glav, ki je moralo „Deželno mesto“ dobaviti za vojaštvo, je določala centralna komisija na Dunaju, ki predpisuje takozv. deželne kontingente z ozirom na potrebe armade in na število živine in gospodarske razmere. „Deželno mesto“ je nato preračunilo kontingente za posamezne občine cele dežele, in sicer na podlagi števila živine in gospodarskih razmer. Vzelo se je vsak mesec v posameznih občinah 1- do 2%, vse v občini nahajajoče se živine. Zaupniki „Deželnega mesta“ so v posameznih občinah, oziraje se na gospodarske razmere in število živine, nabirali živino najprej prostim potom in če niso mogli na ta način dobiti predpisanega števila, so predlagali pri političnih oblasteh prisilne rekvizicije. Okrajna glavarstva imajo pravico v posameznih slučajih od zaupnika za dobavo določeno živino oprostiti od oddaje. Naloga „Deželnega mesta“ je silno težavna; vojaštvo zahteva neizprosno tisto število živine, ki jo predpisuje „Centralna komisija za promet z živino“ na Dunaju, posestniki pa se protivijo živino oddati, češ, da je ne more pogrešati. Vsak misli, da se mu dela krivica, če se mu živina odvzame in se sklicuje na druge, češ, ti imajo več nego jaz. Ravnotako bi rada vsaka občina prevalila to breme na druge občine; pritožb seveda ne manjka. „Deželno mesto“ je storilo po svoji najboljši vednosti in vesti vse, da se je breme kar mogoče pravično in pošteno razdelilo in je tudi opetovano prosilo pri „Centralni komisiji za promet z živino“, kakortudi pri poljed. ministrstvu in pri vojaških oblasteh, da bi se iz Kranjske vzelo manj živine. Dosegel se je večkrat tudi uspeh. Ravnotako je kranjski deželni odbor zahteval z vso silo in dosegel, da se je predpisani kontingent za Kranjsko znižal.

Kar se tiče uporabe živine v deželi sami za civilno prebivalstvo, je množino, ki se je porabila za posamezne kraje, določala posebna komisija pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani, v kateri so zastopani producentje in konsumentje. „Deželno mesto“ je imelo nalog za civilni konsum določeno množino priskrbeti posameznim občinam, ki so prišle v poštev za razdeljevanje mesa.

Veliko živine se žalibog uniči na ta način, da ljudje koljejo pod roko in pa da jo tihotapijo čez mejo na Štajersko, Hrvaško in Primorsko. Če bi imeli o tihotapstvu statistične podatke, bi se pokazala ogromna številka. Žalibog, da nas oblasti, kakortudi občine ne podpirajo dovolj, da bi se tihotapstvo zabranilo.

Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani.

Pripomnja uredništva. Iz tega zanimivega spisa je posneti številke, kako je vsled vojne nazadovala naša živinoreja, in sicer glede števila glav goveje živine za 17,24%, in glede njene teže pa za 35,36%. Vendar bi opozorili, da pri sestavi tega računa ni bilo prav, vzeti povprečno težo vse živine pred vojno in povprečno težo sedaj, ampak ta teža bi se morala za vsako kategorijo goveje živine posebej izračunati ter bi potem račun pokazal še znatno slabše stanje naše živinoreje. Pri presojanju stanja naše živinoreje pa ne gre upoštevati samo število glav in težo živine, ampak prav posebno tudi gospodarsko veljavo živine. Če namreč upoštevamo velikansko izgubo gnoja, majhno število vprežne živine, ki je neobhodno potrebna, če naj se zemlja dobro obdeluje, majhno število plemenskih in molznih krav, ki dajejo veljavno mleko in ki so podlaga bodoči govedoreji, in če končno pogledamo našo mlado živino, ki je vzrejena ob nezadostni in slabi krmi, pa prav nič ne pretiravamo, če trdimo, da je vrednost naše

živine najmanj za 50 % uničena in da danes komaj tamkaj stojimo, kakor pred 100 leti!

O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina.

Spisal ravnatelj dež. kmet. - kem. poskušališča in preskuševališča živil za Kranjsko ing. chem. Jakob Turk.

(Konec.)

Da morejo drože v polni meri razviti svojo življenjsko silo in svoje delovanje, morajo biti primerno rejene, ker le dobro rejene drože morejo izvršiti pravilno kipenje. Napačno pa je, če se pri zvrševanju vinskega pridelovanja vidi edina naloga drož v raztvorbi sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino. Prav tako je pa tudi nezmislno, če se misli, da morejo drože poljubne množine sladkorja pokipeti in izpremeniti v alkohol. Iz čisto praktičnih ozirov je potrebno, da se osvobodimo teh iz nepoznanja stvarnega položaja izvirajočih napačnih nazorov o nalogi in učinkih drož, ker se sicer lahko napravijo velike napake pri pridelovanju vina. Poslednje je mogoče zlasti tedaj, če se hočeta z zasladitvijo popraviti mošt iz slabih letnikov ali pa vino z nanovo vpeljanim kipenjem ali prevretjem. V obeh slučajih more biti predalekosežno oslajenje naravnost pogubonosno za vinski pridelek. To pa zaradi tega, ker presladek mošt in presladko vino iz že navedenih vzrokov pomanjkljivo pokipita in sta potem podvržena raznim vinskim boleznim. In da se ne napravijo v tem oziru še večje napake, je zahvaliti okoliščini, da vsebuje pravilno sestavljen mošt vedno dovolj vseh kvasnih hranin in torej tudi sladkorja.

Da more mošt vzkipeti, morajo biti drože vsekako v njem. Če bi teh v moštu ne bilo, kar pa se more zgoditi le tedaj, če so bile v njem s primernim segrevanjem (pasterizacijo) zamorjene, potem se morajo drože moštu dodati, ker bi sicer ne kipel. V sveže iztisnjenem naravnem moštu so pa drože vselej navzoče, ker jih je v izobilju že na zorečem grózdju, kamor so bile zanesene po vetru ali pa po žuželkah (osah). Z grózdjem pridejo drože v mošt, in zaradi tega nepasterizovan, oziroma nesterilizovan naravni mošt samodsebe vzkipi.

Če so torej drože v moštu ali pa so mu bile po pasterizaciji dodane, tedaj se začno hraniti in s pomočjo klitja razmnoževati. Sporedno s temi življenjskimi pojavi drož se vrši razkroj sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino, in ta poslednji pojav imenujemo *alkoholno vrenje ali kipenje*. Spočetka je pri vretju udeleženi prav malo kvasnih stanic in se zaradi tega o vretju uprav malo ali pa nič ne čuti. Šele potem, ko so se drože primerno razmnožile, postaja njih kipelno delovanje vedno bolj očitno in se končno javlja po jako živahni plinotvorbi (tvorbi ogljikove kisline) in po valovanju (gibanju) mošta, ki nastane vsled nje. Mošt se vsled nastalih številnih kvasnih stanic skali in se obenem občutno segreje. Množina sladkorja v moštu polagoma pojema in v isti meri nastaja alkohol v njem. Spočetka vzdržujejo vrenje *klitne drože*, dokler se ni alkohol tako pomnožil, da drože ne morejo več kliti in se razmnoževati. Alkohol, ki ga tvorijo drože, da se morejo s pomočjo njegove strupenosti ohraniti v boju za obstanek, vpliva namreč strupeno tudi na drože, in zaradi tega od gotovega časa naprej, ko se

je alkohol preveč pomnožil, ne morejo več kliti. Stem pa z alkoholnim vrenjem še ni prikraju, ker drože kipijo tudi po končanem klitju krepko naprej. Učinek *kipelnih drož* postaja vedno slabše, dokler se sladkor ne potroši in kipenje samo prekine, ali pa do tlej, ko se alkohol tako pomnoži, da postane nadaljno kipenje drož naravnost nemogoče. Kipelne drože se odebele in padejo po končanem *glavnem (burnem) vrenju* kot gošča na dno, vsled česar se kipelni proizvod ali vino sčisti in ga je treba potem še šolati, da postane popolnoma godno. Vino se nato pretoči v drug sod in se potem drože, ki so še v njem, polagoma umirijo ali ustanove in gladujejo, če jim gre hrana h kraju, ter končno poginejo, ko so potrošile vso hrano. Če je sladkor pri *naknadnem* ali *tihem kipenju* popolnoma pošel, potem se drože lotijo tudi kislin, ki so v vinu, in jih deloma použijejo. Odtod prihaja, da pojemajo kisline v vinu, ko zori. Vendar so pri použivanju kislin bakteriji soudeleženi.

V *tvorbi alkohola* se kaže *glavni učinek drož*, ker zavisi značaj vina prav tako, kakor vseh ostalih alkoholov, predvsem in poglavitno od alkohola. Tvorba alkohola se vrši v kvasni stanici. Kljub temu dejstvu se ne smeta alkohol in ogljikova kislina prištevati med *preosnovine* živil kvasnih stanic, ker se tvorita, kakor je *Buchner* l. 1897. dognal, vsled vpliva nekega v stanici drož nahajajočega se zakvasca, takozvane *cimaze* (*Zymase*), na sladkor. Sladkor se namreč s pomočjo tega zakvasca razkrajja kratkoma v alkohol in v ogljikovo kislino. Vse ostale učinke drož, kakor tvorbo *glicerina*, *jantarove kisline*, *vonjav (dišečtin)* itd. je smatrati za *stranske učinke drož*, četudi vplivajo, zlasti glicerina in vonjave, v veliki meri na značaj vina in mnogo pripomorejo k njegovi okusnosti. V nasprotju s tvorbo alkohola in ogljikove kisline je smatrati proizvode, ki jih stvarjajo drože pri svojem *stranskem učinkovanju*, kot *prave preosnovine*. To se da posneti iz okoliščine, da more cimaza, ki se dobiva iz svežih drož izžetega soka, pretvarjati sladkor v alkohol in v ogljikovo kislino, da pa ne more stvarjati glicerina, jantarove kisline in vinskih vonjav.

Čiste drože in njih raba pri pridelovanju vina.

Iz tega, kar smo slišali v prejšnjem poglavju, je razvidno, da postane vino iz mošta vsled življenjskega delovanja in učinkovanja drož. Ne sme se pa misliti, da so drože samo ene vrste, oziroma enega plemena, ker je teh prav mnogo. Posamezne kvasne vrste se razlikujejo po različnosti svojih lastnosti, dočim imajo posamezna plemena drož iste lastnosti v različni meri.

Če bi bila v moštu od vsega začetka le ena sama vrsta, oziroma da bi bilo v njem eno samo pleme drož z odličnimi lastnostmi in sposobnostmi, ali pa da bi bilo v moštu več takih, potem bi bila naloga pridelovanja vina prav enostavna. V tem slučaju bi bilo skrbeti le za pravo gostost mošta in pa za uravnavo kipelne toplote, da bi bilo vrenje najčistejše in bi dobili najboljši vinski pridelek. Temu pa ni tako, ampak v vsakem naravnem moštu je cela truma dobrih in slabih *vinskih drož*, ki izkušajo druga drugo prekositi v razvoju. K tem se pridružijo še *divje (neprave) drože*, *bersnate glivice*, *plesni* in *bakteriji*. Njih število je v veliki meri odvisno od stanja grozdja ob času trgatve kakortudi od čistote mošta samega in se more, če je grozdje gnilo in mošt plesniv, pomnožiti do nes-

končnosti. S temi tujimi organizmi bijejo prave vinske drože hud boj za svoj obstanek, ker jim odtegujejo živež in jih stem močno ovirajo v razvoju. Razentega proizvajajo ti organizmi preosnovine, ki ne vplivajo samo škodljivo in zadržujoče na razvoj vinskih drož, ampak dajejo tudi vinu različen, često prav neprijeten vonj in okus ter s tem izdatno slabšajo njegovo kakovost, če prevladujejo pri vrenju, ali pa da so se poleg pravih vinskih drož preveč razmnožili. Mnogoteri teh škodljivcev so tudi budilci raznovrstnih vinskih izprememb, ki jim pravimo vinske bolezni. Znano bi utegnulo biti vsem vinogradnikom, kako zoprni vonj in okus imajo vinski pridelki, ki so bili napravljeni iz plesnivega grozdja in mošta, kako malovredno je dalje vino, ki je bilo pridelano iz gnilega grozdja, in kako pogubno vplivajo na vino očetni bakteriji. Pa tudi prave vinske drože se po svojih lastnostih, posebnostih in sposobnostih prav bistveno razlikujejo druga od druge. So pač dobre in krepkokipeče drože in poleg teh tudi slabe, ki prav malo kipe. Zavoljotega pri zvrševanju vinskega pridelovanja ne more biti vseeno, katere drože in kateri ter v kakšni množini se vinski škodljivci v moštu zaredi, ker je od vrste, oziroma plemena drož kakortudi od števila in vrste kipelnih škodljivcev, ki so v moštu, v polni meri odvisna kakovost kipelnega proizvoda. Zato pa gre umno ravnanje z moštom za tem, da se stavijo meje razvoju škodljivcev čistega vrenja in da se razvijejo v moštu le dobre in krepkokipeče drože, ki stvarijo najboljši vinski pridelek.

Že v času, ko budilci alkoholnega vrenja in njih škodljivci še niso bili znani, so izkušali po možnosti čisto kipenje uravnati. V dosego tega namena so gnilo grozdje odbirali od zdravega in so se torej posluževali načina, ki je še danes vsepovsod v navadi. V novejšem času se poslužujejo še drugih načinov, ki naj bi preprečili napačna kipenja. Tu sem spada predvsem izbira pravega časa za trgatve, ki je pa preveč odvisna od premnogih naključij in zlasti od vremena. Drugo tako sredstvo, da se doseže čisto kipenje, obstoja v povišanju prostih kislin v moštu. To zvišanje kislin se doseže s tem, da se zmeša kisló, oziroma nezrelo grozdje s sladkim, oziroma dozorelim grozdem, ker izkušnje uče, da je kisel mošt za napačno kipenje manj občuten kakor pa mošt, ki vsebuje premalo kislin. V južnih krajih povišajo množino kislin v moštu naravnost z dodatkom vinske kisline, ki se pa sme pri nas dodati le bolnemu moštu, oziroma vinu. Neposredno skušajo dvigniti množino kislin v moštu, zlasti na Francoskem, z mavcem (gipsom), ki se doda moštu. Ta način je pa pri nas po vinskem zakonu prepovedan. Odtlej, kar je znano, da uspeva večina budilcev vinskih bolezni le tedaj, če ima zrak pristop do njih in da je razvoj drož dovolj potrebnega kisika v moštu samem, skušajo zboljšati kipenje mošta s tem, da se pristop zraka k njemu zabrani. Po tem načinu je mošt le malo časa z zrakom v dotiki in potem tako pokipi, da zrak ne more več do njega. S tem so razvoju bersnih glivic, plesni ter očetnih in drugih bakterij stavljeni meje in je zaraditega kipenje mnogo čistejše. Ta način se pa da strogo izvesti le pri pridelovanju belega vina, kajti črnin, ki kipe na tropinah, oziroma drozgah, ni mogoče popolnoma zaščiliti pred zrakom. Ogljikova kislina, ki se razvija pri vrenju črnin, dviga namreč tropine k površju, vsled česar se morajo često potisniti na dno ali se pa mora mošt vedno iznova od spodaj odtakati in potem zgoraj dolivati. Pa tudi z

uravnava kipelne topline se dajo pri kipeju mošta doseči prav lepi uspehi. Spoznalo se je namreč, da prejeta kakortudi, previsoka toplina izredno pospešujeta razvoj kipelnih škodljivcev. Pri nizkih toplinah se razvijajo namreč v moštu zlasti plesni in pri previsokih očetni bakteriji. Zato vpeljejo v dobro uravnanem kletarstvu vrenje mošta pri 15 do 18° C. Posledica tega je, da se razvijajo v zdravem moštu predvsem drože in se s tem zatro škodljivci kipeja. V dosego tega namena se poslužujejo pri pokipeju mošta po potrebi hladilnih ali kurilnih naprav. *Do resnično čiste vrenja se je pa prišlo z uvedbo čistih drož v pokipeju mošta.*

Čiste drože se vzgajajo iz ene same kvasne stanice, ki se razmnoži na primernem zarezališču. Ker pa so, kakor smo že slišali, vrste in plemena drož, ki se po svojih lastnostih in posebnostih prav močno razlikujejo med seboj, zato bi zvrševanju vinskega pridelovanja prav malo koristilo, če bi se čiste drože vzgajale od poljubne vrste, oziroma od poljubnega plemena drož. Za vzgojo čistih drož se mora marveč izbrati stanica take kvasne vrste, ki ima najodličnejše lastnosti in mošt gladko in popolnoma pokipi ter daje poleg tega vinskemu pridelku čistost kipelnega značaja ter prijeten vonj in okus. Zategadelj je potrebno, da se čiste drože najprej preskusijo na njih lastnosti in učinkovanje ter se šele potem, če so se izkazale za dobre in krepke, vpeljejo v zvrševanje vinskega pridelovanja.

Raba čistih drož je zlasti pri neugodnem vremenu na mestu, kajti če je vreme jeseni deževno, grozdje ne dozori in je poleg tega gnilo in plesnivo. Prav zaradi tega je iz njega napravljen mošt podvržen raznim boleznim, vsled česar kaj rad nepravilno pokipi. Pa tudi v ugodnih letih in pri lepem vremenu, ko se dobiva brezhiben in jako zgoščen mošt, je priporočati rabo čistih drož za pokipeju mošta, ker se da samo s pomočjo njih z gotovostjo računati na popolnoma pokipele vinske pridelke. Prav tako je priporočati rabo čistih drož tudi pri hladnem vremenu, kajti hladno vreme močno zadržuje kipeju, vsled česar mošt kaj rad zaplesni, in posledica tega je, da dobi vino duh po plesni in grenak okus. Splošno pa se more reči, da obvarujejo čiste drože vrenje mošta pre mnogih slučajnosti in bi se jih bilo treba zaradi tega vselej posluževati.

Najbolje bi bilo seveda, če bi se mošt pred kipejem pasterizoval in potem z dodatkom čistih drož pokipel. Toda ta način je zaradi previsoke cene naprav vsaj za mali obrat veliko predrag in vsled tega tehniško neizvedljiv.

Poznamo pa še drug način, ki daje prav dobre uspehe. Po tem načinu je treba dodati sveže iztisnjenemu moštu prej, preden je začel kipeju, zadostno množino dobrih vinskih drož. S tem dobijo prave vinske drože takoj v začetku kipeja premoč, vsled česar nastaja hitro alkohol, ki ovira s svojo strupenostjo neprijatelje pravih vinskih drož in čistega kipeja v nadaljnjem razvoju. Z dodatkom čistih drož se torej doseže čisto kipeju mošta in obenem omeji škodljivost drugih mikroorganizmov. Poslednji način je tako preprost in obenem tako poceni, da ga je mogoče vpeljati z najboljšimi uspehi tudi v najmanjšem obratu.

S pravilno rabo čistih drož so zajamčene vinstvu tako velike koristi, da bi ne smelo biti vinogradnika, ki bi se jih ne posluževal v svojem vinogradu. Ne le da čiste drože pospešujejo čisto in zanesljivo kipeju

mošta, ampak s pomočjo teh pridelana vina se tudi hitreje čistijo in imajo mnogo boljši vonj in okus.

S prav tako dobrimi ali pa še z boljšimi uspehi, kakor pri pridelovanju vina iz vinskega mošta, se morejo rabiti *čiste drože tudi za pokipeju sadnega mošta*, na kar se še posebno opozarjajo kmetovalci in sadjarji.

Pa tudi v kletarstvu in še zlasti tedaj, če se hočejo z nanovo vpeljanim kipejem odpraviti napake in boleznine vina, se morejo čiste drože rabiti z velikim haskom in uspehom. Za ta način kipeja so sploh samo čiste drože umestne, ker zahteva nanovo vpeljano kipeju prav krepkih drož, ki morejo vino še pri 11 prostorninskih odstotkih alkohola zavreti. Pri vinu, v katerem alkohol presega 11 prostorninskih odstotkov, se pa najbolje tako postopa, da se zarezje s slabjšim, ker sicer pri kipeju prav lahko odpovedo tudi krepkokipeče čiste drože.

Pripomniti je, da so omenjeni uspehi čistih drož odvisni od njih pravilne in pravočasne rabe. Če se čiste drože dodenejo moštu, ko ta že močno kipi, potem od njih ni pričakovati prav nobenega haska. Sploh je vseh dosedanjih neuspehov čistih drož kriva njih nepravilna raba. Zato je potrebno, da se vinarji in sadjarji pravočasno preskrbe s čistimi vinskimi drožmi. To se mora zgoditi vsaj pet dni pred mastenjem grozdja, oziroma sadja, ker razpošiljajo kmetijsko-kemična preskuševališča in pa laboratoriji čistogojenih drož le čiste vinske drože, ki niso naravnost porabne, ampak se morajo najprej razmnožiti v manjših množinah sterilizovanega mošta, in se šele s tem pokipe večje množine vinskega ali pa sadnega mošta.

Čiste vinske drože se dobivajo pri *deželnem kmetijsko-kemičnem preskuševališču in preskuševališču živil za Kranjsko v Ljubljani*, ki daje tudi sicer drage volje vsa na njih rabo se nanašajoča pojasnila.

Vojaške podpore

5 posebnim ozirom na zakon z dne 28. marca 1918, drž. zak. št. 119.

Piše dr. Lapajne, odvetnik v Krškem.

V naslednjem bom razpravljajal o vseh vojaških podporah, razen o najvažnejši, t. j. drž. preživljenskem ali vzdrževalnem prispevku. Naredbe o tej podpori sem že pojasnil v 5—7 št. letošnjega „Kmetovalca“, in se ta razprava dobi tudi ponatisnjena v 61. številki od c. kr. kmetijske družbe kranjske izdanih „Gospodarskih navodil“. Opozorim naj le na zakon z dne 31. marca 1918, drž. zak. št. 126., ki je izšel po imenovanju moji razpravi in je uresničil v njej napovedana

izboljšanja zakona v prež. prispevku z dne 27. julija 1917, drž. zak. št. 313. Ta izboljšanja so trojna in obstoje v sledečem:

1.) Tudi rodbine gažistov, ne samo moštva, smejo po 1. aprilu 1918 prositi za prež. prispevek, ako znašajo rodbinske pristojbine, katere prejemajo, manj kakor bi znašali preživljenski prispevki, ali če rodbinskih pristojbin sploh ne prejemajo. Tako n. pr. starši gažistov nikdar niso bili deležni rodbinskih pristojbin, ker se dajejo le zakonski ženi in otrokom; po 1. aprilu 1918 pa lahko prosijo za priznanje prež. prispevka

2.) Kdor je prejemal prež. prispevek v višini *dežanskih* podpor s strani vpoklicanega ali v višini *sođnijsko* odmerjenih alimentov, temu se je že po zakonu

z dne 27. julija 1917 od 1. avgusta t. l. za polovico (50 %) zvišati prež. prispevek. Od 1. aprila 1918 dalje pa mora dobivati *dvakrat* toliko ali 100 % več, kakor so znašale dejanske podpore, oz. sodnijsko odmerjeni alimenti. Zgled: Če so bili starši, od sina, ki ni živel z njimi v skupnem gospodarstvu, podpirani pred vpoklicem z mesečnim zneskom 20 K, so morali prejemati od 1. avgusta 1917 do 31. marca 1918 30 K na mesec, od 1. aprila 1918 dalje pa morajo dobivati mesečno 40 K. Pogoji je, da je vpoklicani sin odrinil k vojakom pred 1. avgustom 1916, ker je s tem dnevom začela občutno naraščati splošna draginja, oz. padati denarna vrednost. Za podpirance, ki so živeli z vpoklicanim v skupnem gospodarstvu in že prejemajo (zaenkrat) najvišji prispevek 1'60 K (na kmetih in v manjših krajih) oz. 1'80 K (v večjih mestih), ta povišek za 50 %, oz. 100 %, ne velja, in naj ne vlagajo nepotrebnih prošelj.

3.) Končno je zakon z dne 31. marca 1918 premenil in izboljšal (na predlog posl. Benkoviča) določbo starega zakona, po kateri je prež. prispevek za *mrtnimi in pogrešanimi* moral biti zglašen najpozneje v šestih mesecih, potem ko se je zvedelo za smrt ali pogrešbo, ker je sicer zastaral.

Po novem zakonu je v takih slučajih pripuščena zglasitev do *dokončanja demobilizacije*. Vendar se prizna prež. prispevek, ako se je zglasil po poteku šestih mesecev, odkar se je zvedelo za smrt ali pogrešbo, samo od 1. aprila 1918 dalje, in se torej nujna zglasitev priporoča v vsakem slučaju. Zakona z dne 27. julija 1917, števil. 313. in 31. marca 1918, drž. zak. št. 126., sta danes edina, ki veljata za priznanje in odmeritev prež. prispevkov. Z njima so odpravljeni in nadomeščeni vsi starejši zakoni, ki se uporabljajo le še pri prošnjah za čas pred 1. avgustom 1917. Kdor pozna ta dva zakona, prečita mojo v uvodu omenjeno razpravo in navzoča dopolni, je o celi stvari popolnoma poučen.

Zato lahko preidem, k razlagi *ostalih* vojaških podpor, ki so sledeče:

- A.) Podpore invalidom (namenila);
- B.) Doklade ranjencem;
- C.) Podpore svojcem invalidov (namenila);
- Č.) Podpore svojcem padlega, pogrešanega ali v vojni službi umrlega možva (namenila);
- D.) Vojaške preskrbovalnine;
- E.) Amerikanske podpore.

(Dalje sledi.)

VPRAŠANJA in ODGOVORI.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uradništvo „Kmetovalec“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalecu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrate med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalecu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno je pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalecu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadržne zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uradništvo ne more poznati vseh, včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 133. Ali je kaka zakonita naredba, ki določa, katero posestvo je veleposestvo, kdaj se sme kdo imenovati veleposestnik in kako veliko mora biti posestvo, da se vpiše v deželno desko in kako je to doseči? (J. J. v K.)

Odgovor: Veleposestvo vobče imenujemo ono, ki je znatno večje, kakor so druga. To, kar je pri nas na Kranjskem veliko posestvo, je n. pr. v kaki drugi deželi navadno kmetško posestvo. V zakonih sploh ni govora o veleposestvih, izvzemši v zakonih glede volilne pravice v raznih kronovinah. Ti zakoni so pa v vsaki deželi drugačni. Pri nas na Kranjskem volijo v deželni zbor v skupini veleposestnikov le oni posestniki, katerih posestvo ni bilo podložniško, ki je vpisano v deželno desko in ki plačujejo na leto 200 K neposrednega zemljiškega davka brez doklad. Nanovo se ne more vpisati nobeno posestvo več v deželno desko, če je še tako veliko. Na Goriškem pa n. pr. volijo v skupini veleposestnikov vsi oni, ki plačujejo 200 K neposrednega zemljiškega davka, ne da so njih posestva vpisana v deželno desko. Kdor voli v deželni zbor kot veleposestnik, ta se sme nazivati »veleposestnik«. Sicer pa naslov veleposestnik ni z nobenim zakonom zavarovan in če se hoče kak kočar nazivati »veleposestnik«, mu tega veselja nihče ne bo branil.

Vprašanje 134. Kupil sem mlado kravo z razparanim seskom, vsled česar kravi pri hoji izkaplja vse mleko iz dotičnega seska. Ker je krava dobra, vprašam, ali se da ozdraviti razdrapan sesek in na kakšen način? (A. Š. v D.)

Odgovor: Krava nima mleka v sesku, temveč v vimenu, zato ne izgublja mleka med hojo, četudi ima razparan sesek. Kaj takega bi le oviralo molžo. Vime je zaprto z zaporno mišico, ki se nahaja vrhu seska tam, kjer ta preide v vime. Če Vaša krava izgublja mleko, je bržkone poškodovana mišica, oziroma je ohlapna. Kravo mora pregledati več živoizodravnik, ki potom operacije začeli razparani sesek, oziroma dá navodilo, kako bi se dala zopet ozdraviti morda poškodovana ali ohlapna zaporna mišica.

Vprašanje 135. Sovaščan, ki je pred petimi leti odšel v Ameriko, je dobil od mene večjo svoto denarja ter mi je v zavarovanje tega denarja zastavil svojo njivo, in sicer s pogojem, da dobi njivo čez pet let nazaj, če vrne denar. O tej kupčiji sva naredila pisмено kupno pogodbo, ki ni kolekovana. Dotičnega sovaščana sedaj ni nazaj, rok bo potekel meseca decembra t. l. in njegova žena, ki gospodari na njegovem posestvu, zahteva njivo nazaj ter mi ponuja denar. Ali je nekolekovana pogodba veljavna in ali ima žena pogodnika pravico nastopati v imenu svojega moža? (Š. Č. v Č.)

Odgovor: Tudi nekolekované pogodbe so veljavne, če imajo drugače v sebi vse bistvene točke, ki jih zakon predpisuje za razne pogodbe. Nekolekovanje kake pogodbe je le prestopok pristojbinskega zakona, ki ga kaznuje finančna uprava ne glede na pravoveljavnost pogodbe. Vaša pogodba pa tako, kakor si jo vi tolmačite, sploh ni veljavna, kajti nepremičnine se ne dajo zastaviti. Zastaviti se da le kaka premičnina, ki se izroči kot zastavni predmet za dobo zastave v posest. Nepremičnine se ne morejo izročiti komu v posest, ne da bi se to vpisalo v zemljiško knjigo, kajti lastnik more s svojo nepremičnino še vedno poljubno razpolagati, če tega ne ovira kaka vknjižba v zemljiški knjigi. Vaša pogodba bi Vas le tedaj varovala, če bi bil Vaš dogovor vpisan v zemljiško knjigo. Vašo pogodbo s svojim sovaščanom je smatrati le kot nekako zakupno pogodbo, na podlagi katere se Vi odškodujete za izgubljene obresti od svojega denarja z užitek od njive. Ta zakupna pogodba poteče meseca decembra t. l. in če vrne žena lastnika njive denar, morate Vi njivo njej izročiti, ker se njo smatra kot pooblaščenko, kateri je njen mož itak dal pravico gospodariti na svojem domu.

Vprašanje 136. Strojarku sem dal ustrojiti kožo od svojega teleta, ki sem ga moral zaradi njegove bolezni v sili zaklati. Strojarku mi pa sedaj noče ustrojene telečje kože izročiti, češ, da so mu jo zasegli in mi ponuja samo plačilo za surovo kožo. **Ali so res telečje kože pri strojarjih zasežene** in ali sem dolžan sprejeti samo plačilo za surovo kožo? (Z. K. v G.)

Odgovor: Vse kože, sirove in ustrojene, izvzemši določene štivila prasičjih kož, so zasežene v prid dunajski osrednji poslovalnici za kože in usnje, ter je vsak strojar zavezan prejeti sirove ali že ustrojene kože izročiti tej poslovalnici. Vi torej proti strojarju ne morete ničesar drugega ukreniti, kakor edinole od njega zahtevati, da Vam plača surovo kožo po predpisani ceni.

Vprašanje 137. Pridelal sem strniščni lan ter ne vem kako iz njega narediti dobro predivo, ker tukaj pravijo, da je sedaj prepozno lan goditi, ker ni več dovolj toplo, a lan do pomladi hraniti menda ni dobro. **Kako naj godim strniščni lan, da dobim dobro predivo?** (G. L. v F.)

Odgovor: Godenje lanu jeseni ali celo pozimi res ni dobro, ker se dobi manj in slabšega prediva, ki je vrhutega lahko napadeno od škodljivih gliv, ki dajo predivu temno barvo, ki se ne da na solncu ubeliti. Ni pa res, da je slabo z godenjem lanu čakati do pomladi, narobe, čež zimo spravljen in pomladi goden lan daje celo veliko bolj trdno in lepše vlakno. Pri tej priliki Vam in bralcem našega lista glede godenja lanu tole pojasnimo: Vlakno, t. j. predivo ali ličjevo bičevje je z vrhno leseno skorjo lenene štibje spojeno z nekim klejem, ki je v vodi neraztopljev in ki sestoji iz pektinovokislega apna. Ta spojina se mora najprej kemijsko razkrojiti, če naj se da potem ločiti les (pezdrg) od prediva (ličja). Kemijsko razkrojevanje pektinovokislega apna posredujejo glive, ki povzročijo nekako kipenje imenovane snovi. To kipenje se vrši pri godenju lanu, bodisi v jeseni ali pomladi na trati, pozimi z mrzlo vlago, ali z godenjem lanu po belgijskem načinu v vodi, pri katerem zadnjem načinu se kolikor mogoče ovira pristop zraka. Pri godenju lanu v jeseni ali pomladi na trati posrednje kipenje plesnobna gliva *rhizopus nigricans*, pri zimskem kipenju gliva *mucor hiemalis* in pri godevju v vodi glivi *granulobacter pectinovorum* in *g. urocephalum*. Pravilno godenje lanu v vodi daje najlepše in najboljše predivo.

Vprašanje 138. Ker je letos ajda vobče dobro obrodila in imajo gospodinje malo izbere pri kuhanju, zato vprašam, **kako se izdeluje ajdovo pšeno ali kaša**, ki je neki boljše nego ješprenj in ki se je v starih časih pri nas splošno izdelovalo? (G. P. v R.)

Odgovor: Ajdovo pšeno ali kaša se izdeluje s phanjem v stopah, oziroma v phalnih napravah, ki so jih v starih časih imeli skoraj v vsaki hiši. Kot phalna naprava se lahko rabi možnar vsake vrste, tedaj tudi lesen, toda bat za phanje bodi vedno lesen, in sicer iz trdega lesa. Zaradi rahle, močnate ajdove vsebine pa ne gre ajdovega zrnja kar naravnost phati, ker bi se zdrobilo zato, moramo najprej ajdova zrnja trda narediti. Glavni obstojni del moke je skrob (štirka), ki se v vročini izpremeni v lep (klajster), kateri je posušen zelo trd. Če hočemo ajdo phati, jo moramo najprej toliko kuhati, da se skrob izpremeni v lep in se zrnja napno, ne da bi se razkuhalo. Tako skuhana ajda se dobro posuši in potem šele pha. Sphano ajdo na vojniki očistimo luščin, ali jo pa z roko preberemo. Ajdovo pšeno se rabi v kuhinji namesto ješprenja, riža in kaše. V stopah se da ajdovo pšeno vsekako narediti edinole iz kuhane in dobro posušene ajde, a neki mlinar nam je za-trjeval, da si upa ajdovo kašo narediti tudi iz nekuhane

ajde z mlinskim kamnom, ki se suče nad mehko plastjo od ilovice, kakor sedaj v boljših mlinih na hitrejši način izdelujejo proseno kašo. Prosimo mlinarje, naj delajo preskušnje in nam o njih poročajo; istotako prosimo vse one, ki še znajo delati ajdovo kašo doma, naj nam sporoče, kako se to delo mora pravilno vršiti, da bomo o tem našim bralcem poročali.

Vprašanje 139. Imam nekaj nedozorelega črnega grozdja, ki ni porabno ne za izdelovanje vina in ne za izdelovanje petiota. **Kako se naredi iz nezrelega črnega grozdja kis?** (D. K. v K.)

Odgovor: Pravi kis ali jesih je le tekočina, v kateri se nahaja octova kislina. Octova kislina se pa zopet stvori iz alkohola, ki nastaja iz sladkorja potom kipenja. Če računite s kislobo nezrelega grozdja, ne prihaja ta od octove kisline, ampak od jabolčne, vinske in drugih rastlinskih kislin. Kolikortoliko je pa pri Vas sedaj tudi še v nezrelem grozdju sladkorja in če to grozdje zmečkate ter iztisnete, dobite sok, ki bo na gorkem prav kmalu pokipel in če potem to kislo pustite v gorki sobi, se bo alkohol kmalu izpremenil v očetno kislino in dobili boste kis, ki utegne imeti prav dober okus in bo vrhutega še kisel od imenovanih kislin, ki so še celo prijetnejšega okusa, kakor očetna kislina.

Vprašanje 140. Ali ima zaupnik Deželnega mesta za dobavo klavne živine pravico kar po svoje določevati kdo mora klavno živino oddati in ali je on upravičen kar sam s silo odvzeti živino? (I. R. na S.)

Odgovor: Zaupnik Deželnega mesta za dobavo klavne živine se mora pri določevanju koliko ima kdo živine oddati, strogo držati navodil Deželnega mesta, ki mu zapovedujejo nepristransko ravnati, upoštevati gospodarske razmere posameznikov ter samoobsebi umevno od onega razmeroma več živine zahtevati, ki jo ima več v hlevu, in ki ima možnost z ostalo živino za silo še izhajati, kakor pa od onega ki ima že malo živine in mu je oddaja vsake glave gospodarsko škodljivejša. Zaupnik sam pa nima nikake pravice komu živino s silo vzeti, ampak le onega, ki se neupravičeno zoperstavlja določeno živino oddati, naznaniti pristojnemu okrajnemu glavarstvu, ki postopa potem po veljavnih predpisih. Vsakdo ima pravico glavarstvu predložiti svoje upravičene ugovore in zlasti pri tem navesti slučaje pristranskega ravnanja. Seveda pri današnjih razmerah nihče več od svoje živine kaj rad ne odda, zato naj se okrajna glavarstva z neupravičenimi ugovori nikar ne nadlegujejo, kajti vojaštvo kakor civilno prebivalstvo navzlic odkazanih majhnih množin mesa potrebuje še vedno veliko število glav klavne živine, katera se mora oddati, če pri tem tudi zaonkrat kmetijstvo trpi veliko škodo. Zahtevajte nepristransko postopanje zaupnika, a na drugi strani imejte pred očmi, da se brez vsakih žrtve ne da več izhajati.

Vprašanje 141. Zakaj že toliko časa ni več priloge „ABC“, ki nam vsem kmetovalcem tako močno ugaja in je njena vsebina izvrstno berilo za kmetško izobrazbo? (T. S. v K.)

Odgovor: Prihodnja številka priloge »ABC« v kratkem izide. Če se je prekinilo redno izdajanje vsak mesec ni vzrok pomanjkanje gradiva, ki ga je že dovolj pripravljene in spisanega, ampak edinole vzrok pomanjkanja popirja, s katerim moramo varčevati. Od novega leta je število družbenih udov naraslo za 5000, vsled tega se mora tudi »Kmetovalec« v izdatno večji nakladi tiskati in če hočemo do konci leta s popirjem izhajati, moramo zelo varčevati in iz tega vzroka je zaostal »ABC«. Že sedaj se

moramo boriti zaradi nakazila na popir za »Kmetovalca« za prvo četrtletje prihodnjega leta. Popirja res manjka, toda ne tako zelo, da bi ga ne mogli dovolj nakazati vsaj za nepolitične liste, a na Dunaju bržkone namenoma delajo ovire vsakemu izdajanju slovenskih tiskovin in tedaj tudi »Kmetovalcu«. Med Slovenci smo vedno v zadregi zaradi popirja za tisek, dočim ga je za nemške iste, politične in nepolitične, vedno dovolj.

KMETIJSKE NOVICE.

Klanje in prodaja živine. »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine« je dalo nalog svojim zaupnikom po deželi, da vzamejo brezobzirno in ne glede na škodo živino tistim, ki jo tihotapijo iz dežele ali pa jo koljejo doma brez dovoljenja ali pa jo prodajajo brez vednosti zaupnikov »Deželnega mesta«. Isto velja tudi za teleta. Za vsako iz dežele iztihotapljenno žival bosta prodajalcu odvzeti dve drugi govedi, čeprav plemenski, za vsako doma brez dovoljenja zaklano ali pod roko prodano govedo, pa eno govedo. Goved se bo odvzela potom rekvizicije ter se bo poslala v Ljubljano. Za zakol sposobne živali se bodo oddale vojaštvu, plemenske živali pa se bodo zamenjale za klavno živino. Ta korak je »Deželno mesto za vnovčevanje živine« storilo vsled tega, ker se je pričelo, kako velike množine živine se iztihotaplja na Hrvaško, Štajersko in Primorsko. Pošteni posestniki in pa posestniki iz sredine dežele, morajo potem oddajati namesto drugih živino. Ravno tako se pobijajo na skrivnem goveda in teleta v velikanski množini, ozir. se prodajajo pod roko v veliki množini brez vednosti zaupnikov, ki imajo nalog nadzorovati promet z živino, da se ne gode sleparije ter imajo skrbeti, da se živinoreja nepotrebno ne uničuje. V sili zaklano živino ima vsakdo naznaniti pristojnemu zaupniku, ki določi ali se sme zakol v sili doma razprodati ali se odda na kontingent kaki občini. Kdor bi z v sili zaklano živino brez vednosti zaupnika razpolagal, se mu bo odvzela za kazen kaka druga žival. Kdor bi živino nalašč poškodoval, da bi jo potem zaklal v sili, se mu bo odvzela ravnotako druga zdrava žival, kot če bi jo naravnost zaklal doma. — Posestniki se torej nujno opozarjajo, da se ravnajo točno po obstoječih predpisih glede prometa z živino, ker se izgovori o nevednosti ne bodo upoštevali in bo »Deželno mesto za vnovčevanje živine« strogo izvrševalo zgorajšnja določila.

Oprostitev planšarjev za zimski čas in porodnih pomočnikov za živino. C. kr. ministrstvo za deželno brambo je glasom odloka z dne 16. septembra 1918, odd. XXIV, št. 390.000. odredilo, sporazumno z vojnim ministrstvom, oprostitev planšarjev za zimski čas in porodnih pomočnikov za živino za leto 1918/19.

DRUŽBENE VESTI.

Osebnosti. Dosedanji družbeni tajniški pristav dipl. agr. *Alojsij Fannik* je izstopil iz službe in je glavni odbor na njegovo mesto imenoval inž. agr. *Alojsija Tavčarja*, asistenta kmetijskega oddelka češke tehnike v Pragi.

Na konjska premovanja, ki bosta v Lescah 21. t. m. in v Št. Jerneju 24. t. m. se še enkrat opozori konje-rejce, in sicer sklicuj se na objavljeni program teh premovanj med »Uradnimi vestmi« zadnje številke »Kmetovalca«.

20.000 udov šteje sedaj c. kr. kmetijska družba kranjska, s katerim številom absolutno nadkriljuje glavne kmetijske korporacije mnogo večjih sosednjih dežel in sploh relativno vse glavne kmetijske korporacije cele države.

Ravnalnih cen za vino ni določila letos osrednja presojevalnica cen na Dunaju nikakih in torej ni odslej naprej za vino ne maksimalnih in ne ravnalnih cen. Pri tej priliki pa opozorimo vinogradnike, da zato še nimajo pravice vinskih cen poljubno navijati, kajti sodiščem gre na podlagi cesarske naredbe še vedno pravica one zasledovati, ki zahtevajo z ozirom na sedanje razmere dozdevno previsoke cene. Priporočamo torej opreznosti! Pri presojanju vinskih cen pa danes niso več merodajni edinole pridelovalni stroški, ampak tudi sedanja vrednost denarja.

O imno semensko pšenico je družba razdelila med ude v oni množini, kakor so jo pravočasno naročili in je bila celo v položaju upoštevati prekasno došla naročila. Ozimne semenske rži in ozimnega semenskega ječmena ni družba mogla nikomur dati, ker tega semenskega žita ni mogla nikjer dobiti. Naročitve na jari semenski ječmen bo mogla družba v teku zime in zgodnje pomladi popolnoma zvršiti, ker se ji je posrečilo dobiti dovolj tega semenskega žita, a bo zahtevala od vsakega naročnika, da takoj plača obnem tužudnino za l. 1919.

Modra galica za leto 1919. Ker se v krogu vinogradnikov razširja govorica, da za prihodnje leto ne bo mogoče dobiti modre galice, naznanja Splošna zveza gošpodarskih zadrug za Avstrijo na željo c. kr. kmetijskega ministrstva, da je ta novica neresnična. Če ne pride do kakih posebnih težkoč in zaprek, je za prihodnje leto določena v svrhu vinogradništva ista množina modre galice, kot je bila za letošnje leto.

Obramba proti razširjanju garj pri konjih. Garje se pri konjih zadnji čas vedno bolj in bolj razširjajo. Da se ta bolezen pravočasno omeji in prepreči, opozarja c. kr. kmetijsko ministrstvo tem potem vse kmetovalce, da takoj naznanijo c. kr. okrajnemu glavarstvu, ako se kje pojavijo znaki te bolezni. Naš list je že v svoji letošnji 4. in 5. številki objavil članek »Garje pri konjih«, katerega toplo priporočamo, da ga vsak kmetovalec dobro prečita in, kakor hitro opazi pri konjih prve znake te bolezni, to takoj naznani pristojnemu glavarstvu. Po zakonu je vsak lastnik konja, ki je napaden po garjah, dolžan o tem obvestiti politično oblast.

Nabirajte bukov žir! Kakor znano, je letos obilno žira na bukovem drevju. Zbiranje žira je poverjeno glavni nabiralnici c. kr. urada za ljudsko prehrano na Dunaju, I. okraj, Trattnerhof. Za 100 kg suhega, za skladanje sposobnega žira se plača 100 K. Pri neposušinem blagu ima prevzemovalnica napraviti primeren odbitek. Glede prevzemanja bukovega žira naj se nabiralci obračajo do omenjene glavne nabiralnice. Nabrano blago se porabi v občekoristne namene. Obnem opozarjamo na odgovor k vprašanju št. 101. o nabiranju žira za napravo olja, objavljenem v letošnjem »Kmetovalcu« na strani 103.

Zbirajte hojeve in smrekove storže! Ker sta letos tudi *hoja* in *smreka* dobro obrodila, priporočamo obiranje hojevih in smrekovih storžev. Kako se obira in dobiva seme, je opisano na straneh 249. in 261. »Kmetovalca« v letniku 1913. Nekaj tega semena bi rado nakupilo c. kr. deželno gozdno nadzorništvo v Ljubljani, ki ga potrebuje za vzgojo gozdnih sadik za gozdne posestnike.

(Nadaljevanje Družbenih vesti v inseratnem delu.)

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K na leto. Posamezna številka stane 40 h.

Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inzerat na vsi strani 240 K, na 1/2 strani 160 K, na 1/3 strani 80 K, na 1/4 strani 40 K in na 1/12 strani 20 K. Družabnikom 10 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 90 h.

Urejuje inž. Rado Lah, založba c. kr. kmet. družbe, tisk J. Blasnika nasl. Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1918. Letnik XXXV.

Blagovno poročilo.

Ljubljana, 15./10. 1918. — Prevzemne cene znašajo za 100 kg pšenice ali pire po 55 K, rži po 55 K, ječmena po 50 K, ovsu po 50 K, koruze po 50 K, prosa po 50 K, ajde po 100 K, graha po 120 K, fižola po 100 K, leče po 150 K, bobu po 90 K, graščic po 50–70 K, zadnjega žita po 50 K, oruženih koruznih storžev po 15 K franko mesto prevzema. Za pšenico, piro, rž in ječmen pa je pri 100 kg dovoljen pribitek pri oddaji do 15. julija t. l. po 25 K, od 16. do 31. julija po 20 K, v avgustu po 15 K, v septembru po 10 K, od 1. oktobra do 20. decembra pa po 5 K. — Mak K 150.—, Ogrščica K 100.—, Repiš K 97.—, Suhe češplje, sto kg, Drž. zak. 290. z dne 6. sept. 1916: a) do 105 kom. K 104.—, b) 106 do 130 kom. K 100.—, c) nad 130 kom kg K 95.—, d) merkant. blago K 65.—, Povidl K 120.—, Držav. zak. 159 z dne 10. aprila 1917: Sladne kali K 22.—, Pivovarniške tropine, posušene K 26.—, Tropine solinčnih rož, olupl, pečk K 25.—, neoluplj. K 17.—, Tropine bučnih pečk oluplj. K 30.—, neoluplj. K 20.—, Lanene tropine K 25.—, Konopne tropine K 19.—, Tropine repnice K 18.—, Makove tropine K 24.—, Krompirjevi izlučki posušeni K 19.— sto kil, kolodvor obratovališča, brez vreč, všteti stroške nakladanja. — Krompir pri prostovoljni oddaji do 17. julija 100 K, do 29. julija 84 K, do 10. avgusta 68 K, do 22. avgusta 52 K, do 3. septembra 36 K, od 4. septembra do 1. marca 1919 po 20 K, od 1. marca dalje pa po 22 K. — Seno 25 K, akupa (ržena slama) 14 K, slama od žita, graha, in grašice 12 K, fižolova, bobova, lečina, makova, repišna in koruzna slama po 7 K za 100 kg. Jajca. V ozemlju Ljubljane velja kos pri pridelovalcu 28, v trgovini pa 32 vinarjev, v vseh drugih delih dežele velja jajce pri pridelovalcu 20, v trgovini pa 24 vinarjev, glej ukaz c. kr. dež. predsednika z dne 7. nov. 1916 št. 34.201. — Cene za moko. Od 12. avgusta 1918 naprej veljajo sledeče cene za 100 kg: fina moka (0) 250 K, moka za kuho 150 K, pšenični zdrob 150 K, krušna moka 100 K, ržena moka 100 K, ječmenova moka 100 K, koruzna 100 K, ovsena 100 K, ajdova 150 K, ješprenj 150 K, ovseni izdelki vseh vrst 150 K, kaša 150 K. — Otrubi: pšenični, rženi, ječmenovi in koruzni 20 K, odpadki od ječmena 35 K; ovseni šrot (odpadki) 40 K, proseni odpadki 35 K, ajdove pleva 20 K. Po teh cenah bo Zavod za promet z žitom ob času vojne v Ljubljani odajal moko aprovizacijam in sicer franko na vse postaje. Cene, po katerih bodo prodajale aprovizacije, bo določila deželna vlada.

Žita in moke posreduje občinam Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani. Gori označene prevzemne in najvišje cene objavljene so čisto neobvezno glede pravilnosti. Za semensko blago določene so primerno višje cene. Do c. kr. kmetijske družbe obrniti se je le glede tistih kmetijskih potrebščin, katerih cene so objavljene v družbenih vesteh „Kmetovalca“.

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znakah, sicer se naznanila ne objavijo. Upravništvo ne prevzame posredovanja.

Suhe gobe (jurčke) kupuje po najvišjih cenah tvrdka M. Gersak & Co., Ljubljana Kongresni trg 10. 119

Bencin - motorje z novodobnim parnim hla-dilom s 3 ali 5 konjsk. moči, stalne ali prevozne, zelo priprosti in zanesljivi, najpripravnější za kmetijstvo in obrtnike, pošlje v približno 2 mesecih, ter posreduje vse druge potrebščine in kmetijske stroje, kakor mlatilnice, parilne kotlje za živinsko krmo ali pa za žganjekuho, gnojniščne sesalke itd. ter izdeluje domače mlince z jeklenimi ali umetnimi kamni na roko ali drugo silo, vse po mogoče zmerni ceni Josip Božič, p. Grafenstein, Koroško. 125

Stare konjske in govedne naprege kupuje, popravlja in prodaja Fran Supančič, trg Lamberg, pošta Podplati na Štajerskem. — Nova sedlarska dela izvršuje po naročilu. 144

Kupim vsako množino medu in čebelnega voska. Franc Vokač, Ljubljana, Šelenburgova ul. 5. 152

Kupim jabolka in drugo sadje, postavljeno na vagon postaje, malinov sok, kakor tudi par močnih volov ali konj za vožnjo drv. Izvozna dovolila za sadje oskrbim sam. Prosim za ponudbo. Za prodati imam večjo množino prazne vinske posode. Al. Kobal, Studeno, p. Postojna.

Sadna drevesca za jesen in prihodnjo pomlad, kakor: jabolka, hruške, češplje, češnje, orehi, divji kostanj in vseh vrst pritikavcev ima naprodaj Jakob Pintar, sadjerejec pri Sv. Tomažu p. Skofjaloka. 170

Dobro ohranjen čistilnik in voz na peresih (ne vojno delo), kupi Franc Škerjanc, Radomlje. 164

Pletene košare za razpošiljanje blaga in za domače gospodarske potrebe, razpošilja na drobno in debelo R. Jurdana, Dakovo, Slavonija. 173

Puško (Büchsenflinte) še čisto novo, ima naprodaj Mihael Benedik, Koprivnik, Boh. Bistrica. 175

Veliko slamoreznico novo, nérabljeno imam naprodaj Požiralek je 10 col širok. Cena po dogovoru. Franc Mrhar, Planina pri Rakeku 107. 176

Dve leti star kozel švicarske pasme, velik, bel, mulast plemenjak se odda v zameno za krompir po dogovoru. Marija Višner, Jesenice, Gorenjsko. 178

Divje kostanje nekajletno drevje za nasaditev, proda po zmerni ceni upraviteljstvo Kendove graščine na Bledu. 177

Voz (koleselj) in konja ima naprodaj Andrej Perko, Zg. Šiška 29. 179

! Sadna drevesca !

jabolk, hrušek in češpelj najplemenitejših vrst, odda za jesensko sajenje 73

Graščina Mokrice

pošta Jesenice ob Savi na Dolenjskem, žel. postaja Brežice ob Savi na Štajerskem.

Razglas.

Podružnica c. kr. kmet. družbe v Kovorju pri Trziču bo prodala na dražbi dne 27. t. m.

dve ročni mlatilnici

ki sta že rabljeni, a še v dobrem stanju. Kdor želi kupiti, naj se oglasi omenjeni dan ob 4. uri v shrambi kmetijskega orodja v Kovorju. (75)

J. ZUPAN, načelnik.

Kotle-brzoparilnike, kotle za žganjekuho, stiskalnice za vino in sadje, sesalke za vino in gumijevé cevi, štedilnike, železne peči, okovje za okna in vrata, orodje za zidarje, kovače, ključarje, mizarje, kleparje, žico, pocinkano mrežo za ograje, samokolnice, železne ročne blagajne, verige za živino, kuhinjske tehtnice, kuhinjsko orodje in drugo železnino dobavlja (69)

A. Sušnik

trgovec v Ljubljani, Zaloška cesta 7.

C. kr.
KMETIJSKA DRUŽBA

je dala naslednja 10

„GOSPODARSKA NAVODILA“

posebej ponatisniti iz „Kmetovalca“ in jih oddaja komad

po 20 vin.

Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpomore.
6. Rak na sadnem drevju.
7. Gnojenje vinogradov.
8. Kako se iz gnilega grozdja napravi dobro in stanovitno vino.
9. Čiste drože in njih raba v kletarstvu.
11. Navodilo, kako je spravljati in razpošiljati namizno sadje.
12. Kako se pripravlja dober vinski kis.
13. Vzroki neplodnosti pri govedih.
14. Kako se pravilno ravna z vinsko posodo.
18. Krmljenje z oljnimi tropinami.
20. Čiščenje in precejanje vina.
21. Bradavice pri domačih živalih.
23. Kisli šrvček.
24. Zeleno ali suho cepljenje trt.
29. Vnetje vimena ali volčič na vimenu.
31. Kaj je popek in kako se pravilno ravna s popkom novorojenih živali.
32. Zavrlika.
34. Trtna plesnoba.
36. Nova naredba kranjske c. kr. deželne vlade glede zvrševanja rezarstva.
37. Kislost (kislota) in razkisanje vina.
38. Vinske napake, kako se jih je ogibati in kako se popravijo, kadar so nastale.
39. Mazanje trt z zeleno galico.
41. Močno krmilo „ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prašičev.
42. Krležavost ali okrnjenost trt.
43. Dolžnost vzdrževanja ograj v obrambo kulturnih zemljišč pred škodo po živini, ki se pase.
45. Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?
46. Kaj so bradavice (gobe) in kako jih odpravimo?
48. Kožni izpuščaji pri prašičih.
51. Zdravljenje kužnih boleznih s cepljenjem.
52. Sredstva proti trtni plesnobi.
53. Kteri način zelenega cepjenja trt je najbolj priporočljiv.
54. Nove zakonske določbe o sporih pri kupčiji z živino.
55. Konserviranje sadja brez sladkorja.
56. Kako živi žitni molj in kako se pokončuje.
57. Snetjavost pri žitu.
58. Kako se jajca ohranijo.
59. Natrijev bisulfit kot nadomestno sredstvo za žeplo.
60. Kako se obnavljajo in popravljajo meje?
61. Kdo se naj še zgledi za državni preživljenski (vzdrževalni) prispevek?
62. Presojanje krmil po škrobnih vrednotah.
63. Garje pri konjih.
64. Apneni dušik, najboljše sedanje dušičnato gnojilo.

Nadaljevanje „Družbenih vesti“.

Vse tukaj navedene kmetijske potrebščine se načelno ne pošiljajo posameznikom, ampak le skupno na naslov *podružnic* c. kr. kmetijske družbe ali drugih kmetijskih korporacij, ki naj v svojem okolišu *nabirajo posamezne naročitve* ter potem pri družbi *skupno naročijo*. Tako se delo zmanjša in udje pridejo mnogo ceneje do teh potrebščin. Le za kraje, kjer ni nobene primerne skupne organizacije, se bodo upoštevale naročitve posameznikov. Naročitve se z ozirom na sedanje razmere izvršijo seveda le proti predplačilu ali povzetju. Blago potuje na naročnikovo nevarnost.

* C. kr. kmetijska družba kranjska ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Antiavit v varstvo setev pšenice, turščice, graha grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 6. z dne 31. marca 1915. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiavit se dobi v zaklopnih po 1 kg za 18 K, 1/2 kg za K 9'50, 1/4 kg za K 5'50, 1/8 kg za K 3'—, 50 g za K 1'60.

Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 15 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati

Brušni kamni, navadni po K 1'— komad.

(Dalje na tretji ovojni strani.)

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po (5)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

4 1/4 %

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krome 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadržnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvo ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najboljše.

Pošne hranilnice račun štov. 828.408.
Telefon štov. 185.

Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica
Ljubljanske okolice registr. zadruga z neomej. zavezo
v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski oesti štov. 18.

Obrestuje hranilne vloge po 4 1/4 % (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne doiga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. stane *kg* 7 K.

«Ergofor», fiziološki železo-apneni preparat se imenuje redilni prašek za živino, ki ga priporočajo celo iz živinozdravniške stroke posebno za konje, a tudi za drugo živino. To sredstvo učinkuje baje posebno dobro ob današnjih slabih prehranjevalnih razmerah pri živini, ki ji primanjkuje močnih krmil in posebno pri konjih ovsu. Tega praška se poklada na dan in glavo:

pri konjih po 2—4 ne polne žlice
pri govedih „ 2—6 „ „ „
pri kozah, ovcah in prasičih „ 1—2 „ „ „

V začetku je treba seveda polagoma navajati žival na ta prašek in šele čez nekoliko dni ji je pokladati določeno množino. Pri vsakem zavoju je zraven tudi primerno navodilo, kako se ta prašek poklada. En zavoj tehta 1 *kg* in stane 20 K. Kmetijska družba sama nima še izkušenj s tem praškom, vsled tega ne more jamčiti za uspeh. Želela bi pa, da se preskuša to sredstvo tudi v naši deželi in da podajo svoje mnenje o njem posebno konjerejci, še preje pa morda kočijaži in vozniki, ako je pri konjih ta pripomoček kaj dobro učinkoval, kakor piše živinozdravski list na Dunaju. Ako se oglasi dovolj naročnikov, bo družba priskrbela tudi to sredstvo svojim članom.

Fenolftaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, pola ali zaklopnica po 1 K.

Galun po K 240— sto *kg*. Polovico modre galice si vinogradniki lahko prihranijo, če k galici za napravo škropivne zmesi vzamejo galun ali žveplenokislo glino. Kolikor dodajo teh snovi, toliko manj drage galice jim je treba, dokazano pa je, da se lahko brez škode za učinkovitost škropiva porabi do polovice galuna ali gline k ostali polovici modre galice. Apna pa je toliko vzeti, kakor navadno. Škropiva, ki je tako prirejeno, tudi dež ne odpere tako hitro iz listja, vsled česar družba vsem vinogradnikom nakup galuna in gline poleg galice vselej prav toplo priporoči.

Gnojilno apno. Družbi je na razpolaganje par vagonov tega gnojila. Apneni prah je pripravno gnojilo za vlažna tla. Dobiti ga bo iz Nižjeavstrijske postaje, odkoder stane vagon za 10.000 *kg* odprto naložen in brez vreč okoli 450 kron. Voznino mora naročnik sam plačati. Družba sprejema le naročila za cele vagone in to le do 12. oktobra t. l.

Insektoform, pripomoček proti konjskim garjam se naročuje v ročkah po 3 1/2 litre vsebine, ki stane 25 K in zadostuje za ozdravljenje enega garjavega konja. En del tega zdravila se zmeša z dvema deli vode. S to mešanico se vsak drugi dan umije garjava žival po celem telesu s pomočjo kake cunje, gobe ali krtače in se jo nato pokrije z mehko odejo. Ne sme se pa s tekočino močno ribati po koži. Tako umivanje se ponavlja šest- do osemkrat, četudi izgleda žival že prej zdrava. V posebno težkih slučajih z močno krastavo kožo se priporoča tri dni pred začetkom zdravljenja namazati krastava mesta z vazelinom in po možnosti tudi med prvimi tremi umivanji z insektoformom oprati vsak drugi dan garjavca z lahko raztopino sode in mila. Pozimi naj se konji pred zdravljenjem ostrižejo. Ko je žival okrevala, naj se temeljito razkužijo jaslji, pregraje, posoda, oprava, odeje, obleka hlevskega osovja in posebno hlevska tla z insektoformom. Zdravi konji, ki jih moramo postaviti v okužene hleve, naj se z večkratnim umivanjem z insektoformom obvarujejo pred okuženjem. Insektoform je ravno tako dober pripomoček proti garjam pri žrebetih, govedih, kozah in ovcah. Vendar se nujno priporoča ob zdravljenju z istim po možnosti vprašati tudi živinozdravnika za nasvet. Natančneje se lahko pouči vsak ud kme-

tijske družbe v spisu, ki je izšel v 15. številki »Kmetovalca« l. 1918. na strani 114.

Kolomaža dobi družba čez par tednov v sodih po 250 do 260 *kg* K 2'40 *kg*. Kolomaža je najboljše kakovosti in brez otežilnih primesi. Sedaj manjših posod ni dobiti, zato naj podružnice skupno cel sod za ves svoj okoliš naročijo.

Mlečne cevi iz kosti, številka 3561 po K 1'40.

Natrijev bisulfit se rabi kot nadomestno sredstvo za žveplo v kletarstvu, v prvi vrsti za žveplanje sodov in vina. V to svrhu ga zadostuje le mala množina, in cena mu je K 1'40 *kg*. Kako se rabi natrijev bisulfit v kletarstvu, dobimo opisano v 1. številki letošnjega »Kmetovalca« na strani 3.

Požiralnikove cevi z dvojno tkano cevko za kože po K 29—, z žično cevko za goved št. 3466 po 15 K.

Rastlinski motvoz iz sitja (bičja) je najboljše naravno nadomestilo za rafijo in ima mnogo prednosti napram papirnatim nadomestilom, ker tudi v dežju ne popušča. *kg* stane 24 kron. Priporočati je podružnicam v vinorodnih krajih skupno naročitev celega ovoja za 25 *kg*, ker družba manjših množin posameznikom ne odda.

Semensko žito. Naročevalnicam, ki so semensko pšenico že prejeli nujno priporočamo, da jo pred posetvijo skrbno vkvasijo. Sredstva proti snetjivosti »Uspulum« lahko pri družbi naročijo. Novih prijav za semensko žito družba zaenkrat ne more več upoštevati.

Tobačni prah je zopet došel in stane *kg* 60 vin. z ovojem vred. Kdor ga želi v jutasti vreči, mora vrečo sam poslati.

Trakove za vezanje snopov (enostaven motvoz) v klopčičih po 2000 *gr* po K 12— *kg*.

Trokarji so po 8 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje goved hitro odstrani.

Uspulum je sredstvo za namakanje žita, da se z njim uničijo trosi snetjivosti, ki se nahajajo na vrhu zrnja, kakor tudi druge škodljive glive, ki povzročajo razne bolezni na žitu. Seme, dobro očiščeno in pripravljeno za setev, namakamo eno uro v 80 litrih vode, v kateri smo raztopili 200 gramov uspuluma. Ta množina zadostuje za 100 *kg* zrnja. Namakamo približno eno uro. Potem žito razgrnemo in osušimo, nakar ga lahko posejemo. Uspulum vsebuje živo srebro in je strupen. Vsled tega ne smemo morebitnih preostankov semena porabiti za človeško hrano. Pač pa ga lahko pokladamo perutnini, toda le tedaj, če ga prej dobro operemo v večjih vodah. Uspulum rabimo za razkuževanje različnih vrst semena in proti raznim boleznim in ne samo proti sneti. Vsled tega ga moramo vzeti za razna semena v različni gostoti. Pri namakanju z njim ga rabimo pri prvih sto kilogramih večje množine kakor pri poznejšem semenju, kajti navadno nam ostane nekaj tekočine od prvega namakanja. Tako je potrebno vzeti uspuluma na . . prvih 100 *kg* : na sledečih 100 *kg* :

pšenice in rži	200 g	na 80 l vode	70 g
ječmena	250 „	„ 100 „ „	160 „
ovsa	380 „	„ 150 „ „	200 „
fižola in graha	200 „	„ 80 „ „	70 „

Vode se pri poznejšem namakanju doda toliko, da se dopolni prvotna množina. Kdor se hoče še natančneje poučiti o uporabi tega sredstva in sploh o uničevanju sneti in drugih takih boleznih na žitu in stročnini, naj si pri kmetijski družbi naroči za 10 v Gospodarsko navodilo št. 57. o »Snetjivosti pri žitu«. — Uspulum je barvasti prah, ki se v vodi hitro raztopi in se dobiva pri kmetijski družbi v škatljicah po 50 gramov za 2 K in po 100 gramov za K 3'00.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 1 K kilogram.

Občni zbor

Kmetske

hranilnice in posojilnice
v Gradacu v Belokrajini

r. z. z neom. zav.

se bude vršil

dne 20. oktobra 1918

ob treh popoldne

v posojilničnih prostorih v Gradacu

s sledečim vspeledom.

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Čitanje revizijskega poročila in ukrepi vsled istega.
3. Odobrenje računa za l. 1917.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti. (77)

OPOMBA: Ako bi občni zbor ob določenih uri ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje na istem prostoru s prvotnih sporedom drug občni zbor, ki sklepa brez ozira na število navzočih članov.

Načelstvo.

(6) C. kr. KMETIJSKA DRUŽBA KRANJSKA

je izdala in prodaja naslednje knjige:

Zvezek		Cena K
2.	Fr. Stupar: Apno v kmetijstvu	—30
3.	Fr. Stupar: Navodilo, kako je sestavljati poročila o letini	—20
5.	M. Kostanjevec: O užitnosti od vina in mesa	1.50
8.	Boh. Skalický: Slijenje ali kájenje ameriških klijučev	—30
10.	B. Skalický: Kmetijske razmere na Češkem	—70
11.	Gustav Pirc: Poglavlje o govedoreji na Kranjskem	—30
12.	Pridelovanje in razpečavanje namiznega grozdja ter zgoja trt na špallju. (B. Skalický)	—50
13.	O sestavljanju in solvi travnih mešaníc. (Weinzierl-Turk)	1.—
14.	A. Sivic: Poljudno navodilo za merjenje lesa	1.50
16.	Steuert-Jamnik: Soseda Razumnika konjereja	1.—
	Dr. O. Pirkmaier: Vprašanje naše prehrane	2.—
	48 raznih gospodarskih navodil po 20 vin. komad.	

Kmetovalci! Denarni zavodi!

Gozdarske in gospodarske zadruge!

Berite! Lesotrčel! Berite!

A. Šivic:

(9)

„Poljudno navodilo za merjenje lesa“.

V omenjeni knjižici je poljudno popisano kako se izračuna telesnina debel posekanega in rastočega drevoja ter celih gozdov, kakor tudi obtesanega in razlaganega lesa. Pridejane so vse za tako računanje potrebne tabele. V knjižici se nahaja tudi popis in potrebne tabele za pravilno določanje oblik in razmerij lesu, ki se ima obtesati ali razlagati. Kmetovalec se pouči kako na podlagi tabel izračuna prirastek v gozdu. Dalje so pridelane tabele za določanje prostornine v ogljarskih kopah in kub. mera drv za kurjavo v prostorninskih metrih kakor tudi popis in potrebne tabele za primerjavo nove dolžinske, ploskovne in kubične mere s staro mero. Cena knjižice proti predplačilu 1 a ude c. kr. kmet. družbe K K 150.

Vinometre »Bernadot« — Asbestov bombaž in prašek — Eponit — Francosko želatino — Lipovo oglje Marmornat prašek — Modro galico — Natrijev bisulfit — Ribji mehur — Špansko zemljo — Tanin Žveplo v prahu — Limonovo kislino — Vinsko kislino — Sodo bicarbono — Strupa proste barve itd. ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija ANTON RANC

Ljubljana, Židovska ulica 1. ☉

Največja slovenska hranilnica:

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

:: Ljubljana, Prešernova ulica št. 3. ::

je imela konec l. 1917 vlog . K 66,800.000.—,
hipotečnih in obéinskih posojil „ 27,000.000.—,
rezervnega zaklada „ 2,000.000.—.
Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje
po 4 % (1)

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in postopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjske pa proti 5 1/2 %, obrestim in proti najmanj 1 %, oziroma 1/4 % odplačevanju na dolg. V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno Kreditno društvo.

Krave

breje ali sveže molzeče,
dalje

starejše telice

iz planinskih dežel

se kupijo.

Montafonska ali pincgavska pasma ima prednost.

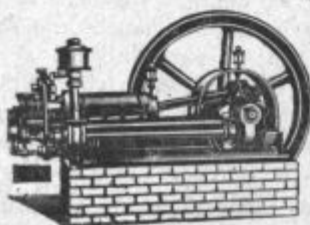
Dopisi z navedbo cen na (66)

Najemništvo posesti Lipe, Ljubljana.

Poštni predal 168.

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)

Velika zaloga vsakovrstnih poljedeljskih strojev iz najslovitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tvornic „WELSLIA“.

Polhove kože

kože od krtov, dihurjev in hrčkov

kupi po najvišjih cenah (61)

D. Kölner

krznarstvo in trgovina s kožuhovino

(Lipsko) Leipzig, Brühl 47.

Pošiljatve prosim po pošti v zavitkih po 5 kg, nakar sledi denar takoj po prejemu.